МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра міжнародних економічних відносин

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавра

зі спеціальності 292 Міжнародні економічні відносини

за освітньою програмою

«Міжнародні економічні відносини»

на тему: «РОЗВИТОК ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН МІЖ УКРАЇНОЮ ТА ЄС В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ РФ»

Виконавець:
студентка 4 курсу 13 групи ЦЗФН
Зубко Людмила Олександрівна _____
/підпис/

Науковий керівник:
д.е.н, професор
Єрмакова Ольга Анатоліївна _____
/підпис/

ОДЕСА – 2025

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми кваліфікаційної роботи. Зовнішньоекономічна діяльність (ЗЕД) завжди була і є одним із основних видів діяльності будь-якої держави. Під спільним впливом усіх держав світу міжнародні економічні відносини відбуваються в глобальному контексті, тому неможливо уявити, щоб будь-яка країна повністю розірвала свої економічні зв'язки з іншими країнами світу. Політична, економічна, культурна, інформаційна та соціальна взаємозалежність світу зумовлена інтеграційними процесами, розвитком новітніх технологій та наслідками поширення глобалізації. Міжнародне економічне співробітництво є одним із головних факторів, що впливають на рівень розвитку економіки кожної країни та світовий прогрес загалом, а зовнішньоекономічна діяльність суб'єктів господарювання різних країн є невід'ємною складовою частиною такого співробітництва. Це важлива і невід'ємна частина господарської діяльності підприємств, фірм, усіх учасників ринкових відносин, тому зрозуміло, що питання активізації та розвитку зовнішньоекономічної діяльності є актуальними для дослідження в умовах, коли Україна поглиблює економічну інтеграцію з Європейським Союзом, поступово все більше інтегруючись до спільного ринку ЄС. Поглиблення інтеграції створює нові можливості та виклики для реалізації зовнішньоекономічних відносин України та її суб'єктів господарської діяльності, передбачає суттєву роботу із імплементації європейського законодавства, адміністративних норм та розвиток спроможності витримати конкурентний тиск. Зрозуміло також, що здійснення інтеграції в умовах повномасштабного вторгнення також призводить до необхідності швидкого пристосування до нових загроз у зовнішньоекономічній діяльності – це стосується як загроз обстрілів інфраструктури та виробничих потужностей, так і необхідності реагувати на потреби у зміни логістики, більшу недовіру інвесторів тощо. Таким чином, можна відзначити помітний інтерес до питань, пов'язаних із здійсненням зовнішньоекономічної діяльності у сучасних умовах та актуальність обраної теми кваліфікаційної роботи.

Актуальність теми призвела до формування зацікавленості науковців та практиків в дослідженні її окремих аспектів. Так, Пашко П. та Пашко Д. наголошують на інвестиційній безпеці ЗЕД, Ваі Х. та Лю Ю. досліджують експорт глобальної торгівельної вартості. Серед чинників впливу на зовнішньоекономічну діяльність Толпежнікова Т. робить акцент на кросс-культурних чинниках; О. Полінкевич виокремлює політичну стабільність у країні, рівень освіти та навчання, соціальну відповідальність, державну політику у сфері інноваційного та інвестиційного розвитку, вид економічної діяльності, політику місцевих органів влади у сфері інноваційного та інвестиційного розвитку, рівень розвитку соціальної та виробничої інфраструктури тощо; М. Агву виокремлює культурне, політичне та технологічне середовище ЗЕД. Окремі дослідники зосереджуються на розвитку зовнішньоекономічних відносин України, у тому числі з ЄС, наприклад, А.В. Завгородній концентрується на узагальненні національних та регіональних вимірів зовнішньоекономічної діяльності; Ю.Г. Козак, Н.В. Притула, О.А. Єрмакова та ін. розглядають зовнішньоекономічну діяльність у вимірах регіонів та на рівні окремих підприємств; І Гаврилюк аналізує показники зовнішньоекономічної діяльності, що відображають характер економічних відносин між Україною та країнами ЄС. Між

тим актуальним є продовжувати дослідження показників зовнішньоекономічної діяльності між Україною та ЄС, тому що військова агресія продовжує спричиняти негативний вплив, а подальше удосконалення такої діяльності потребує формування пропозицій вже сьогодні.

Мета роботи полягає у дослідженні та аналізі зовнішньоекономічних відносин між Україною та ЄС в умовах повномасштабного вторгнення рф для формування пропозицій щодо їх розвитку.

Для досягнення мети роботи було поставлено наступні ***завдання***:

— дослідити поняття та особливості формування і реалізації зовнішньоекономічних відносин країни;

— узагальнити чинники впливу на реалізацію зовнішньоекономічних відносин країни;

— дослідити вплив поглиблення інтеграції на розвиток зовнішньоекономічних відносин країни;

— проаналізувати становлення та розвиток зовнішньоекономічних відносин між Україною та ЄС;

— проаналізувати показники стану та динаміки зовнішньоекономічних відносин між Україною та ЄС у розрізі окремих напрямків реалізації;

— проаналізувати чинники впливу на зовнішньоекономічні відносини між Україною та ЄС в умовах повномасштабного вторгнення рф;

— визначити перспективи активізації та розвитку зовнішньоекономічних відносин між Україною та ЄС в умовах повномасштабного вторгнення рф.

Об'єктом дослідження є зовнішньоекономічні відносини між Україною та ЄС в умовах повномасштабного вторгнення рф.

Предметом дослідження є теоретичні підходи та практичні пропозиції щодо розвитку зовнішньоекономічних відносин між Україною та ЄС в умовах повномасштабного вторгнення рф.

Методи дослідження. При підготовці кваліфікаційної роботи бакалавра використано загальнонаукові методи дослідження, зокрема синтез та узагальнення наукової інформації для дослідження визначення поняття зовнішньоекономічні відносини та чинників, які впливають на їх реалізацію; застосовано статистичний аналіз, табличний та графічний аналізу інформації при дослідженні показників стану та динаміки зовнішньої торгівлі між Україною та ЄС, показників динаміки та структури прямих іноземних інвестицій між Україною та ЄС; застосовано SWOT-аналіз для визначення сильних, слабких сторін, можливостей та загроз зовнішньоекономічної діяльності України та ЄС. Кваліфікаційна робота бакалавра виконана з використанням пакету офісних програм MS Office.

Інформаційна база дослідження. Теоретичною базою кваліфікаційної роботи бакалавра виступила наукова література з проблем зовнішньоекономічних відносин та європейської інтеграції, аналітична інформація Інтернет-джерел, статистична інформація профільних міністерств України та статистичних організацій.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота бакалавра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (101 найменування). Загальний обсяг роботи становить 94 сторінки. Основний зміст викладено на 83 сторінках.

Публікації. За результатами виконання кваліфікаційної роботи опубліковано тези:

Зубко Л.О. Зовнішня торгівля товарами між Україною та ЄС в умовах інтеграції на тлі повномасштабного вторгнення. Електронний збірник наукових студентських робіт «Минуле, сучасне, майбутнє». 2025. Випуск 15. С. 16-17.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі ***«Теоретичні основи дослідження зовнішньоекономічних відносин в умовах поглиблення інтеграції»*** було досліджено поняття та особливостей формування і реалізації зовнішньоекономічних відносин країни, узагальнено чинники впливу на реалізацію зовнішньоекономічних відносин країни, досліджено вплив поглиблення інтеграції на розвиток зовнішньоекономічних відносин країни.

У другому розділі ***«Аналіз зовнішньоекономічних відносин між Україною та ЄС в умовах повномасштабного вторгнення рф»*** були розглянуті етапи становлення та розвитку зовнішньоекономічних відносин між Україною та ЄС, зроблено аналіз показників стану та динаміки зовнішньоекономічних відносин між Україною та ЄС у розрізі окремих напрямків їх реалізації, узагальнено та проведено аналіз чинників впливу на зовнішньоекономічні відносини між Україною та ЄС в умовах повномасштабного вторгнення рф.

У третьому розділі ***«Перспективи активізації та розвитку зовнішньоекономічних відносин між Україною та ЄС в умовах повномасштабного вторгнення рф»*** визначено перспективи активізації та розвитку зовнішньоекономічних відносин між Україною та ЄС в умовах повномасштабного вторгнення рф, у тому числі за рахунок виконання Україною вимог на вступ до ЄС, узагальнення перспективних напрямків активізації зовнішньоторговельних відносин та активізації інвестиційної діяльності між Україною та ЄС.

ВИСНОВКИ

Таким чином після проведення у кваліфікаційній роботі бакалавра дослідження розвитку зовнішньоекономічних відносин між Україною та ЄС в умовах повномасштабного вторгнення можна зробити основні висновки.

Тлумачення сутності поняття «зовнішньоекономічна діяльність» розрізняються з точки зору різних авторів та розглядають її з точки зору спеціальної частини теоретичних і практичних знань щодо процесу міжнародного обміну, діяльності із міжнародного обміну та основи для розвитку експортного потенціалу, частини функцій бізнесу, що реалізується на зовнішніх ринках, системи міжнародного співробітництва між державами та їх суб'єктами економіки та як форми, методи та засоби реалізації зовнішньоекономічних зв'язків.

Особливістю сучасних зовнішньоекономічних зав’язків є їх динамічний розвиток і поява нових форм взаємовідносин, що відбувається завдяки концентрації

виробництва, спеціалізації, кооперації та глобальній інтеграції економічної діяльності. Сучасні міждержавні економічні відносини відіграють важливу роль у вирішенні глобальних проблем і загальнополітичних цілей, зокрема міжнародних програм розвитку та збереження екологічної рівноваги. На зовнішню економічну політику впливають національні фактори, які зображують особливі умови, труднощі та зміни, з якими нація стикається в національній економіці, іншою важливою частиною економічних міркувань зовнішньої економічної політики при здійсненні зовнішньоекономічної діяльності є залежність від ресурсів, уявлення про загрози національній безпеці, глобальні тренди, які в цілому впливають як на розвиток зовнішньої торгівлі, так і на переміщення потоків зовнішніх інвестицій.

Економічне співробітництво трансформується в укладення регіональних торговельних угод разом із запровадженням преференційних або вільних режимів торгівлі, регіональна інтеграція веде до створення торгівлі, це призводить до переміщення інвестицій з однієї країни в іншу в пошуках нових інвестиційних можливостей і через регіональну раціоналізацію міжнародного виробництва.

Важливим елементом Угоди про асоціацію між Україною та ЄС стало створення поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі (ПВ ЗВТ), яке розпочалося з 1 січня 2016 року та передбачає суттєву торговельну лібералізацію (тарифи та квоти усуваються у взаємній торгівлі), гармонізацію законодавчих положень і нормативно-регулятивних документів. Слід зробити висновок, що поступово відзначається зростання експорту та імпорту товарів (за виключенням 2020 року), в середньому зростання експортних поставок складало 14,8% в рік, а імпортних 16,1% на рік. Пандемія відобразилась на експорті та імпорті негативним чином, у 2020 році український експорт до ЄС впав на 10,9%, а імпорт – на 4,9%, але буквально у 2021 році на тлі відновлення світової економіки український експорт товарів в ЄС зріс на 49,4% у порівнянні із 2019 роком, а імпорт товарів з ЄС-27 зріс на 25,2%, тобто відновлення експорту було швидшим, ніж імпорту. За результатами 2022 року питома вага торгівлі товарами з ЄС склала 55,2% всього обсягу зовнішньої торгівлі країни, а у 2023 році цей показник зріс до 56%. Серед держав-членів ЄС найбільше експорт товарів спрямовувався до Польщі, Румунії, Угорщини, Німеччини, Італії та Іспанії. Можна відмітити зростання ПІІ з країн ЄС, яке відбувалось протягом майже всього довоєнного періоду, у 2019 році ПІІ зросли на 17,7%, однак у 2020 році відмічається падіння ПІІ з ЄС на 11,4%, що спричинено негативним впливом пандемії COVID-19, яка в цілому в світі негативно вплинула на глобальні потоки ПІІ, в тому числі й в Україні. Безумовно, слід сказати, що з 2022 по 2024 рік Європа надала Україні допомогу на загальну суму 118,2 мільярда євро у відповідь на російське вторгнення, яке почалося в лютому 2022 року.

Основними напрямками для активізації зовнішньоекономічної діяльності між Україною та ЄС можна вважати нарощування виробництва готової продукції, залучення європейських інвесторів у промисловий, обробний, логістичний сектор України, розширення доступу українських компаній на національні ринки послуг країн-членів ЄС, розширення доступу українських підприємців до грантових та кредитних програм ЄС для нарощування потужностей, поглиблення лібералізації торговельних відносин між ЄС та Україною, подальший розвиток інтеграції України в основних сферах економічної взаємодії з ЄС, зокрема, енергетичній, промисловій,

цифровій, аграрній, транспортній тощо, забезпечення відповідності промислових товарів вимогам внутрішнього ринку ЄС.

Перспективним товаром українського експорту до ЄС залишається продукція галузі сільського господарства та АПК, однак для підвищення ефективності торгівлі необхідно продовження роботи над оптимізацією логістики, включаючи «лінії солідарності», комунікація уряду з питань секторальної інтеграції України в економічний простір ЄС, приведення політики в сфері розвитку сільського господарства та сільського розвитку до практики, спільних цілей та механізмів Спільної Аграрної Політики ЄС (САП). Також українські виробники мають один із найбільших потенціалів виробництва сонячної та вітрової енергії в Європі та можуть постачати «зелену» енергію на європейські ринки.

Для активізації залучення іноземних інвестицій з ЄС в Україні є значний потенціал та досягнення у галузях аграрних технологій, фармацевтики, ІТ та енергетики. Іноземні інвестиції мають бути залучені у галузі, які будуть одночасно цікавими для європейських підприємців для отримання прибутку, так і для української економіки з точки зору подальшої розбудови конкурентоспроможної інноваційної економіки із ефективною інноваційною екосистемою, результати діяльності якої допоможуть подолати наслідки воєнної агресії.

АНОТАЦІЯ

Зубко Л.О., «Розвиток зовнішньоекономічних відносин між Україною та ЄС в умовах повномасштабного вторгнення рф».

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 292 «Міжнародні економічні відносини» за освітньою програмою «Міжнародні економічні відносини». - Одеський національний економічний університет. - Одеса, 2025 р.

Кваліфікаційна робота складається з трьох розділів. Об’єктом дослідження є зовнішньоекономічні відносини між Україною та ЄС в умовах повномасштабного вторгнення рф.

У роботі досліджено підходи до визначення поняття та особливостей формування і реалізації зовнішньоекономічних відносин країни, узагальнено чинники впливу на реалізацію зовнішньоекономічних відносин країни, досліджено вплив поглиблення інтеграції на розвиток зовнішньоекономічних відносин країни.

Проаналізовано становлення та розвиток зовнішньоекономічних відносин між Україною та ЄС, зроблено аналіз показників стану та динаміки зовнішньоекономічних відносин між Україною та ЄС у розрізі окремих напрямків їх реалізації, узагальнено та проведено аналіз чинників впливу на зовнішньоекономічні відносини між Україною та ЄС в умовах повномасштабного вторгнення рф.

Визначено перспективи активізації та розвитку зовнішньоекономічних відносин між Україною та ЄС в умовах повномасштабного вторгнення рф, у тому числі за рахунок виконання Україною вимог на вступ до ЄС, узагальнення перспективних напрямків активізації зовнішньоторговельних відносин та активізації інвестиційної діяльності між Україною та ЄС.

Ключові слова: зовнішня торгівля, експорт, імпорт, прямі іноземні інвестиції, структура ПІІ, зовнішньоекономічні відносини, європейська інтеграція.

ANNOTATION

Zubko L.O., “Development of foreign economic relations between Ukraine and the EU in the conditions of a full-scale invasion of the rf”.

Qualification work for obtaining a bachelor's degree in specialty 292 “International Economic Relations” under the educational program “International Economic Relations”. - Odessa National Economic University. - Odesa, 2025

The qualification work consists of three sections. The object of the study is foreign economic relations between Ukraine and the EU in the conditions of a full-scale invasion of rf.

The paper explores approaches to defining the concept and features of the formation and implementation of the country's foreign economic relations, summarizes factors influencing the implementation of the country's foreign economic relations, and examines the impact of deepening integration on the development of the country's foreign economic relations.

The formation and development of foreign economic relations between Ukraine and the EU were analyzed, indicators of the state and dynamics of foreign economic relations between Ukraine and the EU were analyzed in terms of individual areas of their implementation, and factors influencing foreign economic relations between Ukraine and the EU in the context of a full-scale rf invasion were summarized and analyzed.

The prospects for the intensification and development of foreign economic relations between Ukraine and the EU in the conditions of a full-scale rf invasion have been identified, including through Ukraine's fulfillment of the requirements for accession to the EU, generalization of promising areas for the intensification of foreign trade relations and the intensification of investment activity between Ukraine and the EU.

Keywords: foreign trade, export, import, foreign direct investment, FDI structure, foreign economic relations, European integration.